

**Оксана Олегівна ХОРВАТОВА**

к.ю.н., доцент, Державний університет інформаційно-комунікаційних технологій

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1467-3797>e-mail: ksenja-mail@ukr.net

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ВИКОНАННЯ РІШЕНЬ СУДУ ПРО ВІДШКОДУВАННЯ МАТЕРІАЛЬНОЇ ТА МОРАЛЬНОЇ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ВНАСЛІДОК ЗБРОЙНОЇ АГРЕСІЇ

У статті досліджено сучасні проблеми української системи виконання рішень суду про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, де відповідачем є росія як держава-агресор. Визначено, що нині формується практика задоволення позовів фізичних та юридичних осіб про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією росії; кількість цивільних справ вже налічує понад півтори тисячі. Зроблено висновок про те, що проблема виконання винесених судових рішень про відшкодування шкоди виникає через низку об'єктивних причин та відсутність дієвого механізму примусового виконання рішень такої категорії. Як альтернативний спосіб забезпечення фізичних та юридичних осіб від матеріальної та моральної шкоди через збройну агресію може застосовуватись інститут страхування ризиків, страхування життя та здоров'я, що в умовах воєнного стану набуває особливого значення як ефективний інструмент захисту.

Ключові слова: рішення суду, виконавче провадження, виконання рішення суду, відшкодування матеріальної та моральної шкоди, матеріальна шкода, моральна шкода, судова практика, воєнний стан, збройна агресія, цивільне судочинство, страхування ризиків, страхування життя та здоров'я

Стаття надійшла 04.04.2026

Статтю прийнято 10.04.2026

Статтю опубліковано 15.05.2026

ВСТУП

Внаслідок повномасштабної агресії росії проти України, починаючи з 24 лютого 2022 р., значна частина населення держави та бізнесу зазнала матеріальних і моральних збитків: руйнування житла, інфраструктури, втрата майна, а також тілесні та психоемоційні травми тощо. Все це призвело до широкого звернення до судових органів з позовами про стягнення компенсації з держави-агресора. Впродовж останніх чотирьох років (2022-2026 рр.) судами України винесено значно велику кількість рішень з відшкодування шкоди проти росії: так, за даними відкритих джерел [1] станом на квітень 2025 р. українські суди винесли 1482 рішення у справах стосовно відшкодування збитків, завданих збройною агресією, і ця кількість постійно зростає. І динаміка збільшується постійно, адже ще у 2022 р. таких рішень було лише 52, проте лише за перші місяці 2025 р. вже ухвалено 213 рішень. Зауважимо, що станом на 31.03.2026 р. дані офіційної статистики обмежені через тривалий в державі воєнний стан [2]. Однак винесенні рішення про відшкодування матеріальної та моральної шкоди мають проблему на стадії виконання через низку об'єктивних проблем, відсутність дієвого механізму примусового виконання цих рішень, що, зрозуміло, створює суттєві правові та практичні проблеми для постраждалих.

Аналіз останніх наукових досліджень, публікацій та практичного аналізу свідчить про те, що питання відшкодування шкоди, завданої росією Україні внаслідок збройної агресії, та механізм виконання судових рішень цієї категорії є вельми актуальними. Серед науковців та практиків можна відмітити: Г.О. Блінову [3], І.М. Городиського, М.В. Бем, С.Р. Косаревича, С.О. Верланова, Н.В. Василечко, А.А. Слюсар [4], М.В. Мазур, Н.С. Стефанів [5], І.Р. Мудра [6], С.В. Клименко [7], В.І. Дьордяй, Я.В. Фенич [8] та ін. Втім, якими б змістовними, науково обґрунтованими та позитивними не були дослідження, практична реалізація відшкодування

майнової та моральної шкоди, завданої фізичним та юридичним особам збройною агресією росії, на етапі виконання судового рішення, викликає безліч проблем.

МЕТА роботи – аналіз проблем виконання рішень суду про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої внаслідок збройної агресії.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

У роботі застосовано метод аналізу для вивчення наявного стану звернень до відповідних органів стосовно відшкодування моральної та матеріальної шкоди, завданої збройною агресією росії. Застосовано статистичний метод для визначення кількості та характеру судових рішень з відшкодування моральної та матеріальної шкоди. Метод узагальнення дав змогу сформулювати висновки та пропозиції у сфері особливостей виконавчого провадження рішень суду про відшкодування моральної та матеріальної шкоди.

РЕЗУЛЬТАТИ

З моменту утворення України як незалежної держави та становлення власного законодавства, зокрема й у сфері виконання рішень суду, стосовно самої процедури виникає достатня кількість запитань. Повномасштабне вторгнення росії в Україну спричинило зміни та нові виклики у сфері виконавчого провадження окремих рішень суду, а тому справедливим й необхідним є новий як теоретичний, так і практичний погляд.

Передусім відмітимо той факт, що на підставі Постанов Касаційного суду у складі Верховного Суду України від 14 квітня 2022 р. [9] та від 18 квітня 2022 р. [10] судам держави надано можливість відступу від принципу суверенного (юрисдикційного) імунітету у разі держави-агресора. Буквально це означає дозвіл вітчизняної системи правосуддя приймати рішення у справах позовного провадження про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої росією, на користь фізичних та юридичних осіб. Так, за три роки

(2022-2025 рр.) судами України прийнято рішень та задоволено позовних вимог на сотні мільярдів гривень.

За окремими офіційними даними [11], суди задовольняють до 85% позовних вимог юридичних осіб. Лише у прифронтових областях за цей час винесено 311 рішень на загальну суму понад 386 млрд грн, що становить половину від загальної кількості рішень у подібних справах у судах. Наприклад, у 2022 р. на користь юридичних осіб та бізнесу було ухвалено рішень на суму лише 260 млн грн, проте вже у 2023 р. сума відшкодування за рішеннями судів зросла майже до 77 млрд грн, у 2024 – понад 297 млрд грн. Однак до реально відшкодування завданої шкоди справи поки що не дійшли через те, що виконання має відбуватися через фактичне стягнення коштів чи майна відповідача – росії. Оскільки на території України нині такого майна практично немає, то й виконати рішення суду складно, а часом й неможливо.

Враховуючи той факт, що боржником у виконавчому провадженні згідно зі ст. 15 Закону України «Про виконавче провадження» [12] є визначена виконавчим документом фізична або юридична особа, або держава, на яких покладається обов'язок з виконання рішення – в цьому разі держава росія, а виконавчі дії провадяться державним виконавцем за місцем проживання, перебування, роботи боржника або за місцезнаходженням його майна (ч. 1 ст. 24 Закону), – механізм виконання російських рішень українських судів про відшкодування матеріальної та моральної шкоди завданої збройною агресією видається складним. Тут слід погодитись з думкою С.В. Клименко [7] про те, що кожна держава вибудовує власні механізми відшкодування шкоди завданої вчиненням воєнних злочинів за результатами прийняття відповідних рішень як міжнародними судовими інституціями, так і за результатами рішень органів державної влади чи суду окремих держав.

Враховуючи вимоги чинного законодавства у сфері виконання судових рішень, зокрема, Цивільного кодексу України [13], Цивільного процесуального кодексу України [14] та Законів України «Про виконавче провадження» [12] та «Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів» [15], – логічно виникають запитання з визначення органу виконавчої служби для відкриття виконавчого провадження, а також на яке конкретно майно та грошові кошти росії слід звернути стягнення, як реально це можливо зробити, якими засобами доказування можливо підтвердити факт права власності росії на визначене майно тощо. Частинаю відповідей можна знайти в Законі України «Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єктів права власності російської федерації та її резидентів» [16], однак, відверто кажучи, позивачам фізичним та юридичним особам, на користь яких суди України вже прийняли рішення про відшкодування шкоди, завданої збройною агресією росії, навряд чи можна розраховувати на відшкодування саме з майна росії, що знаходиться на території України. Річ у тім, що вилучене майно на підставі ч. 3 ст. 4 цього Закону [16] переходить у власність держави, а механізм звернення стягнення на нього лише у процесі розроблення.

Також норми міжнародного права, зокрема Європейська конвенція про імунітет держав від 16 травня

1972 р. та Додатковий протокол до неї від 16 травня 1972 р. [17] та Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності [18], які, хоч і не набрали законної сили, але активно застосовуються суддями як такі, що містять норми звичаєвого міжнародного права [19], свідчать про обмеження кола майна держави-відповідача, на яке реально може бути звернуто стягнення. Так, ст. 19 Конвенції ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності [18] закріплює положення про те, що для виконання судового рішення може використовуватися майно, що належить на праві власності саме державі, а не конкретним фізичним особам-громадянам держави-відповідача. Причому згадане майно повинно використовуватися в спеціальних цілях, як то здача в оренду, державна некомерційна діяльність тощо.

С.В. Попоко, досліджуючи тенденції розвитку юрисдикційного імунітету іноземної держави за континентальним правом [20] робить висновок, що судова практика базується на окремих конкретних справах, проте, враховуючи, що потенційних позивачів у всьому світі може бути набагато більше, очевидно, що неможливо розглянути всі відповідні справи у судовому порядку, зокрема наявність та обсяг індивідуального права на репарації воєнного часу є предметом дискусій. Це, зі свого боку, створює проблему вибірковості: присудження компенсації лише тій частині потерпілих, які здатні витримати тривалу судову тяганину на національному рівні, може вважатися лише зовні справедливим. Прийняття національних законів у цій сфері вирішило б багато спірних питань й сприяло б удосконаленню правового регулювання зазначених відносин.

І дійсно проблема тут полягає в тому, що, починаючи з 24 лютого 2022 р. та дотепер, мільйони українців, що реально постраждали від збройної агресії, виїхали закордон і нині не мають жодної можливості позиватися до національного суду за захистом своїх порушених прав в частині відшкодування матеріальної та моральної шкоди. Тому в реальності проблема розмірів компенсації та можливості виконання рішень суду набагато складніша.

З іншого боку, закономірно виникає питання про можливість звернення стягнення на майно держави-боржника закордоном. Так, теоретична можливість є, оскільки виконання рішень українських судів за кордоном здійснюється на підставі міжнародних договорів між Україною та конкретною іноземною державою про взаємодопомогу у розгляді та вирішенні цивільних справ, згода на обов'язковість яких надана Верховною Радою України. Таких договорів є достатньо.

До того ж норми процесуального законодавства багатьох держав з кодифікованою системою права містять схожі норми з ч. 2 ст. 464 ЦПК України [14], де закріплено можливість надання дозволу на примусове виконання рішення іноземного суду за місцем знаходження майна боржника в Україні. Однак в кінцевому підсумку питання зупиняється на етапі визначення кола майна чи заарештованих активів держави-відповідача, на яке реально може бути звернуто стягнення. Практично це може означати роки судових процедур та відсутність гарантованого результату.

Сьогодні експерти-практики, які активно працюють в цій сфері [22], наголошують на окремих перспективах виконання рішень українських судів про відшкоду-

вання матеріальної та моральної шкоди фізичним та юридичним особам, завданої збройною агресією росії, зокрема:

1) іноземні держави мають визнати рішення українського суду через застосування процедури визнання та допуску його до примусового виконання на території своєї держави за умови, що на її території є майно держави-відповідача;

2) можливість виконання рішення українського суду через застосування загальних процедур примусового виконання та об'єднаного виконавчого провадження за участі Міністерства юстиції України;

3) через застосування Міжнародного реєстру збитків [23], завданих агресією росії проти України, який нині ще тільки створюється.

Зазначимо, що Реєстр призначено для обліку всіх прийнятих заяв про відшкодування збитків, втрат чи шкоди, завданих внаслідок агресії росії в Україні або проти України, використовує виключно електронні документи та працює на захищеній цифровій платформі для прийому, оброблення та класифікації заяв і доказів. Важливим критерієм відповідності заяви Реєстру є те, що завдані збитки, втрати чи шкоди мають бути завдані з 24 лютого 2022 р. або пізніше, виключно на території України в її міжнародно-визнаних кордонах, включаючи територіальні води, та міжнародно-протиправними діями росії в Україні або проти України.

Слід також наголосити на тому, що Реєстр не роз-

глядає безпосередньо та не оцінює отримані заяви у суті, не визначає та не встановлює вартість та розмір збитків чи виплат. У суті Реєстр є лише одним з етапів на довгому шляху створення механізму компенсації.

ВИСНОВКИ

Аналіз ситуації у сфері виконання рішення суду про відшкодування матеріальної та моральної шкоди, завданої росії фізичним та юридичним особам збройною агресією, починаючи з 24 лютого 2022 р., свідчить про складний стан у частині реальної реалізації через об'єктивні міжнародні фактори, замалу кількість практичних міжнародних кейсів, неоднозначне тлумачення або застосування норм міжнародного права. До того ж процес ускладнено правовим статусом відповідача як держави. Нині серед світової спільноти постали кардинально нові виклики та необхідність зміни практики міжнародних судових інстанцій з питання можливості держави-агресорки бути відповідачем в суді іншої держави, питання про новий виклад основних норм та принципів міжнародного права загалом, та трансформації інституту судового імунітету держав зокрема.

Як позитивний та реально дієвий спосіб забезпечення фізичних та юридичних осіб від матеріальної та моральної шкоди через збройну агресію, можна запропонувати інститут страхування ризиків, страхування життя та здоров'я, що в умовах воєнного стану, дійсно, набуває особливого значення як інструмент захисту.

Список використаних джерел

1. Виконання рішень судів за позовами проти росії: пропозиції щодо вирішення проблеми. *Центр Дністрянського*. 24 квітня 2025 р. URL: <https://dc.org.ua/news/vykonannya-rishen-sudiv-za-pozovamy-proti-rosiyi-propozyciyi-schodo-vyrishennya-problemy#:~:text=>
2. Про затвердження Указу Президента України «Про продовження строку дії воєнного стану в Україні»: Закон України № 4757-IX 14 січня 2026 року. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4757-20#Text>
3. Блінова Г.О. Фіксація майнової та немайнової шкоди, завданої в результаті ведення бойових дій: процесуальний, процедурний, інформаційний аспекти. *Юридичний науковий електронний журнал*. 2025. № 3, С. 700-705.
4. Відшкодування для України: моделі, перспективи, виклики. Аналітична доповідь / І.М. Городиський та ін. Львів, 2023. 103 с.
5. Мазур М.В., Стефанів Н.С. Відшкодування шкоди, заподіяної РФ внаслідок збройної агресії громадянам та юридичним особам в Україні. *Верховний Суд України*. 23 грудня 2024. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/navch_suddiv_praciv_aparativ_2021/1725794/
6. Мудра І.Р. Інституційні та правові механізми відшкодування шкоди, завданої внаслідок збройної агресії: дис. ... д-ра філософії. Київ, 2025. 241 с.
7. Клименко С.В. Міжнародна та зарубіжна практика відшкодування шкоди за вчинення воєнних злочинів. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету*. 2024. С. 358-364.
8. Дьордай В.І., Фенич Я.В., Деякі особливості здійснення виконавчих проваджень у період правового режиму воєнного стану. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету. Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 83. Ч. 3. С. 317-322.
9. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Третьої судової палати Касаційного цивільного суду від 14 квітня 2022 року справа № 308/9708/19 провадження № 61-18782св21: Єдиний Державний реєстр судових рішень. URL: <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064>
10. Постанова Верховного Суду у складі колегії суддів Першої судової палати Касаційного цивільного суду від 18 травня 2022 року справа № 760/17232/20-ц провадження № 61-15925св21. Єдиний Державний реєстр судових рішень. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635312?fbclid=IwAR019XLYnBlrZ_evkY1ysERpk_NKSvxSXmiY8OdCDqeNjwenvQbuCN_eAE
11. В Україні суди ухвалили, що росія має відшкодувати 386 мільярдів гривень компаніям із прифронтових територій. *УкрІнФорм*, 10.12.2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4068097-v-ukraini-sudi-uhvalili-so-rosia-mae-vidskoduvati-386-milardiv-kompaniam-iz-prifrontovih-regioniv.html>
12. Про виконавче провадження: Закон України № 1404-VIII від 2 червня 2016 року № 1404-VIII. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 30. ст. 542.
13. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року № 435-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2003. № 40-44. Ст. 356.
14. Цивільний процесуальний кодекс України від 18 березня 2004 року № 1618-IV. *Відомості Верховної Ради України (ВВР)*. 2004. № 40-41, 42. ст.492.
15. Про органи та осіб, які здійснюють примусове виконання судових рішень і рішень інших органів: Закон України № 1403-VIII від 2 червня 2016 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2016. № 29. ст.535.
16. Про основні засади примусового вилучення в Україні об'єкти права власності Російської Федерації та її резидентів: Закон України № 2116-IX від 3 березня 2022 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#top>
17. Європейська конвенція про імунітет держав від 16 травня 1972 р. та Додатковий протокол до неї від 16 травня 1972 р. Базель 16 травня 1972 р., неофіційний переклад. URL: <https://rm.coe.int/1680073139>
18. Конвенція ООН про юрисдикційні імунітети держав та їх власності прийнята Резолюцією 59/38 Генеральної Асамблеї від 2 грудня 2004 р. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU04277>
19. Мазур М.Ф. Юрисдикційний імунітет держав: міжнародний і іноземний досвід. Національно школа суддів України. 2026. 26 с. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_Jurisdike_imun_mignar_inoz_dosvid.pdf

20. Попко С.В. Тенденції розвитку юрисдикційного імунітету іноземної держави за континентальним правом. *Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Серія ПРАВО*. 2024. Вип. 81. Ч. 3. С. 335-345.
21. Про внесення змін до деяких законів України щодо окремих особливостей організації примусового виконання судових рішень і рішень інших органів під час дії воєнного стану: Закон України № 3048-IX від 11 квітня 2023 р. *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2023, № 68, ст. 236.
22. Суд проти країни-агресора: чому виграти справу легше, ніж отримати компенсацію від рф. *Судово-юридична газета*. 11 січня 2026 р. URL: <https://sud.ua/uk/news/publication/350477-sud-protiv-strany-agressora-pochemu-vyigrat-delo-legche-chem-poluchit-kompensatsiyu-ot-rf>
23. Реєстр збитків для України: офіційний сайт. *Council of Europe*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/home>

References

1. Enforcement of court decisions on claims against Russia: proposals for solving the problem. Dniester Center, April 24, 2025. URL: [https://dc.org.ua/news/vykonannya-rishen-sudiv-za-pozovamy-proty-rosiyi-propozyciyi-schodo-vyrishennya-problemy#:~:text=\(in%20Ukrainian\)](https://dc.org.ua/news/vykonannya-rishen-sudiv-za-pozovamy-proty-rosiyi-propozyciyi-schodo-vyrishennya-problemy#:~:text=(in%20Ukrainian)).
2. On approval of the Decree of the President of Ukraine "On the extension of the term of martial law in Ukraine: Law of Ukraine No. 4757-IX of January 14, 2026. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4757-20#Text> (in Ukrainian).
3. Blinova H.O. Fixation of property and non-property damage caused as a result of hostilities: procedural, procedural, informational aspects. *Legal Scientific Electronic Journal*. 2025. No. 3. pp. 700-705. (in Ukrainian).
4. Compensation for Ukraine: models, prospects, challenges. Analytical report / I.M. Horodyskyi et al. Lviv, 2023. 103 p. (in Ukrainian).
5. Mazur M.V., Stefaniv N.S. Compensation for damage caused by the Russian Federation as a result of armed aggression against citizens and legal entities in Ukraine. *Supreme Court of Ukraine*. 2024. December 23. URL: https://supreme.court.gov.ua/supreme/pokazniki-diyalnosti/navch_suddiv_praciv_aparativ_2021/1725794/ (in Ukrainian).
6. Mudra I.R. Institutional and legal mechanisms of compensation for damage caused as a result of armed aggression: ... PhD dissertation. Kyiv, 2025. 241 p. (in Ukrainian).
7. Klymenko S.V. International and foreign practice of compensation for damage for war crimes. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University*. 2024. pp. 358-364. (in Ukrainian).
8. Diordiia V.I., Fenysh Ya.V., Some features of enforcement proceedings during the period of the legal regime of martial law. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University, LAW Series*. 2024. Issue 83. Part 3. pp. 317-322. (in Ukrainian).
9. Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the Third Judicial Chamber of the Civil Court of Cassation dated April 14, 2022, case No. 308/9708/19, proceedings No. 61-18782cb21. *Unified State Register of Court Decisions*. <https://reyestr.court.gov.ua/Review/104086064> (in Ukrainian).
10. Resolution of the Supreme Court composed of the panel of judges of the First Judicial Chamber of the Civil Court of Cassation dated May 18, 2022, case No. 760/17232/20-ts, proceedings No. 61-15925cb21. *Unified State Register of Court Decisions*. URL: https://reyestr.court.gov.ua/Review/104635312?fbclid=IwAR019XLYnBlrZ_evkY1ysERpk_NKSvxSXmiY8OdCDqeNjwxenvQbuCN_eAE (in Ukrainian).
11. In Ukraine, courts ruled that Russia must compensate 386 billion hryvnias to companies from frontline territories. *UkrInForm*. 10.12.2025. URL: <https://www.ukrinform.ua/rubric-economy/4068097-v-ukraini-sudi-uhvalili-so-rosia-mae-vidskoduvati-386-milardiv-kompaniam-iz-prifrontovih-regioniv.html> (in Ukrainian).
12. On enforcement proceedings: Law of Ukraine No. 1404-VIII of June 2, 2016 No. 1404-VIII. *Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)*. 2016. No. 30, Art. 542. (in Ukrainian).
13. Civil Code of Ukraine of January 16, 2003 No. 435-IV. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 2003. No. 40-44. Art. 356. (in Ukrainian).
14. Civil Procedure Code of Ukraine of March 18, 2004 No. 1618-IV. *Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine (VVR)*. 2004. No. 40-41, 42, Art. 492. (in Ukrainian).
15. On bodies and persons carrying out compulsory execution of court decisions and decisions of other bodies: Law of Ukraine No. 1403-VIII of June 2, 2016. *Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)*. 2016. No. 29. art. 535. (in Ukrainian).
16. On the basic principles of forced seizure in Ukraine of objects of property of the Russian Federation and its residents: Law of Ukraine No. 2116-IX of March 3, 2022. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2116-20#top> (in Ukrainian).
17. European Convention on State Immunity of 16 May 1972 and its Additional Protocol of 16 May 1972. Basel 16 May 1972, unofficial translation. URL: <https://rm.coe.int/1680073139> (in Russian).
18. The UN Convention on Jurisdictional Immunities of States and their Property was adopted by General Assembly Resolution 59/38 of December 2, 2004. URL: <https://ips.ligazakon.net/document/MU04277> (in Russian).
19. Mazur M.F. Jurisdictional immunity of the state: international and foreign experience. *National School of Judges of Ukraine*. 2026. 26 p. URL: https://court.gov.ua/storage/portal/supreme/prezentacii_2024/Prezent_Jurisdikc_imun_mignar_inoz_dosvid.pdf (in Ukrainian).
20. Popko Y.V. Trends in the development of jurisdictional immunity of a foreign state under continental law. *Scientific Bulletin of the Uzhgorod National University, Series LAW*. 2024. Issue 81. Part 3. pp. 335-345. (in Ukrainian).
21. On amendments to some laws of Ukraine regarding certain features of the organization of compulsory execution of court decisions and decisions of other bodies during martial law: Law of Ukraine No. 3048-IX of April 11, 2023. *Bulletin of the Verkhovna Rada (VVR)*. 2023. No. 68, art. 236. (in Ukrainian).
22. Court against the aggressor country: why it is easier to win the case than to receive compensation from the Russian Federation. *Judicial and Legal Newspaper*. 2026. January 11. <https://sud.ua/uk/news/publication/350477-sud-protiv-strany-agressora-pochemu-vyigrat-delo-legche-chem-poluchit-kompensatsiyu-ot-rf> (in Ukrainian).
23. Register of losses for Ukraine: official website. *Council of Europe*. URL: <https://rd4u.coe.int/uk/home> (in Ukrainian).

Oksana KHORVATOVA

PhD in Legal Sciences, Associate Professor, State University of Information and Communication Technologies

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1467-3797>

e-mail: ksenja-mail@ukr.net

CURRENT PROBLEMS OF ENFORCEMENT OF COURT DECISIONS ON COMPENSATION FOR MATERIAL AND MORAL DAMAGE CAUSED AS A RESULT OF ARMED AGGRESSION

The paper examines the current problems of the Ukrainian system of enforcement of court decisions on compensation for material and moral damage caused to individuals and legal entities, where Russia as the aggressor state is the defendant. It is established that as a result of Russia's full-scale aggression against Ukraine, starting from February 24, 2022, a significant part of the population of the state and business suffered material and moral losses: destruction of housing, infrastructure, loss of property, as well as physical and psycho-emotional injuries, etc. This situation has led to widespread appeals by victims to judicial bodies to recover compensation from the aggressor state.

It is determined that today a national practice of satisfying claims of individuals and legal entities for compensation for damage caused by the armed aggression of the Russian Federation is already being formed; and the number of civil cases is over one and a half thousand.

It is proven that decisions on compensation for material and moral damage have a problem at the stage of their implementation due to a number of objective problems. At the same time, the lack of an effective mechanism for the enforcement of such decisions creates significant legal and practical problems for the victims.

It is concluded that the following prospects for the enforcement of decisions of Ukrainian courts on compensation for material and moral damage to individuals and legal entities caused by the armed aggression of the Russian Federation can be considered: recognition by foreign states of the decision of the Ukrainian court through the application of the procedure for recognition and admission to enforcement on the territory of their state, provided that there is property of the defendant state on its territory; the possibility of enforcing the decision of the Ukrainian court through the application of general procedures for enforcement and joint enforcement proceedings with the participation of the Ministry of Justice of Ukraine; through the application of the International Register of Damages Caused by the Russian Federation's Aggression against Ukraine, which is currently still being created.

As an alternative way to protect individuals and legal entities from material and moral damage due to armed aggression, the institution of risk insurance, life and health insurance can be used, which in conditions of martial law acquires particular importance as an effective tool of protection.

Keywords: court decision, enforcement proceedings, execution of court decision, compensation for material and moral damage, material damage, moral damage, judicial practice, martial law, armed aggression, civil proceedings, risk insurance, life and health insurance